

Hur kan Regionalfondens program bidra till Agenda 2030?

Vi stärker Sverige genom att stärka företagens konkurrenskraft

Tillväxtverket ska skapa så bra förutsättningar som möjligt för företag i hela landet att vara konkurrenskraftiga. Det innebär att vi öppnar dörrar och river barriärer – för ett Sverige där fler företag vill, kan och vågar.

Kunskap, nätverk och finansiering är våra viktigaste verktyg. Tillväxtverkets insatser skapar direkta resultat hos de företag och aktörer som vi samverkar med, men även förutsättningar för företag och regioner att möta framtidens utmaningar. Vårt största enskilda uppdrag är att bidra till att EU-medel investeras i projekt för regional konkurrenskraft och sysselsättning.

Tillväxtverkets publikationer kan laddas ner på tillvaxtverket.se/publikationer

© Tillväxtverket

Stockholm, juni 2022

Digital: ISBN 978-91-89730-00-7

Publikationsnummer: 0413

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Maya Sanchez, maya.sanchez@tillvaxtverket.se

Telefon, växel 08-681 91 00

Sammanfattning

Syfte

Tillväxtverket arbetar för att stärka fokus på hållbar utveckling i implementeringen av Regionalfondens program fram till 2027. Denna rapport presenterar en metod för att koppla ihop Regionalfondsprogram med de globala målen och en analys som visar hur insatserna bidrar till hållbar utveckling.

Rapporten har tagits fram av Oxford Research, på uppdrag av Tillväxtverket, och ska fungera som kunskapsunderlag i kommande arbete med projektansökningar. Analysen täcker in både direkta bidrag till de globala målen och förväntade bieffekter.

Metod

De 17 globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 syftar till att

- utrota fattigdom och hunger
- förverkliga de mänskliga rättigheterna
- uppnå jämställdhet och egenmakt för kvinnor och flickor
- säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

För att vi ska kunna uppnå agendans syfte och mål behöver samhället genomgå övergripande och omfattande förändringar.

Utgångspunkten för analysen i rapporten är den så kallade transformativa modellen. Modellen ligger i linje med Sveriges och EU:s innovationspolitik och bygger på antagandet att hållbar utveckling blir möjlig genom transformationer inom samhällets nyckelfunktioner. Policyinsatser behöver införas som understödjer dessa transformationer. Exempel på transformationer är till exempel omställningen mot hållbar industri, hållbara energisystem, hållbara transporter.

Analysen genomfördes i följande fyra steg.

1. Identifiering av Regionalfondens programområdets viktigaste utmaningar och prioriteringar. Även smarta specialiseringsområden har kartlagts för varje programområde, samt identifiering av fem transformationer.
2. Identifiering av varje transformations viktigaste bidrag till Agenda 2030-målen.
3. Analys av de mest betydande indirekta kopplingarna till Agenda 2030-målen, såväl positiva som negativa.
4. Koppling av varje specifikt mål inom programförslaget till relevanta transformationer. Detta formade en förändringsteori för varje mål, där de långsiktiga effekterna är Agenda 2030-målen.

Resultat

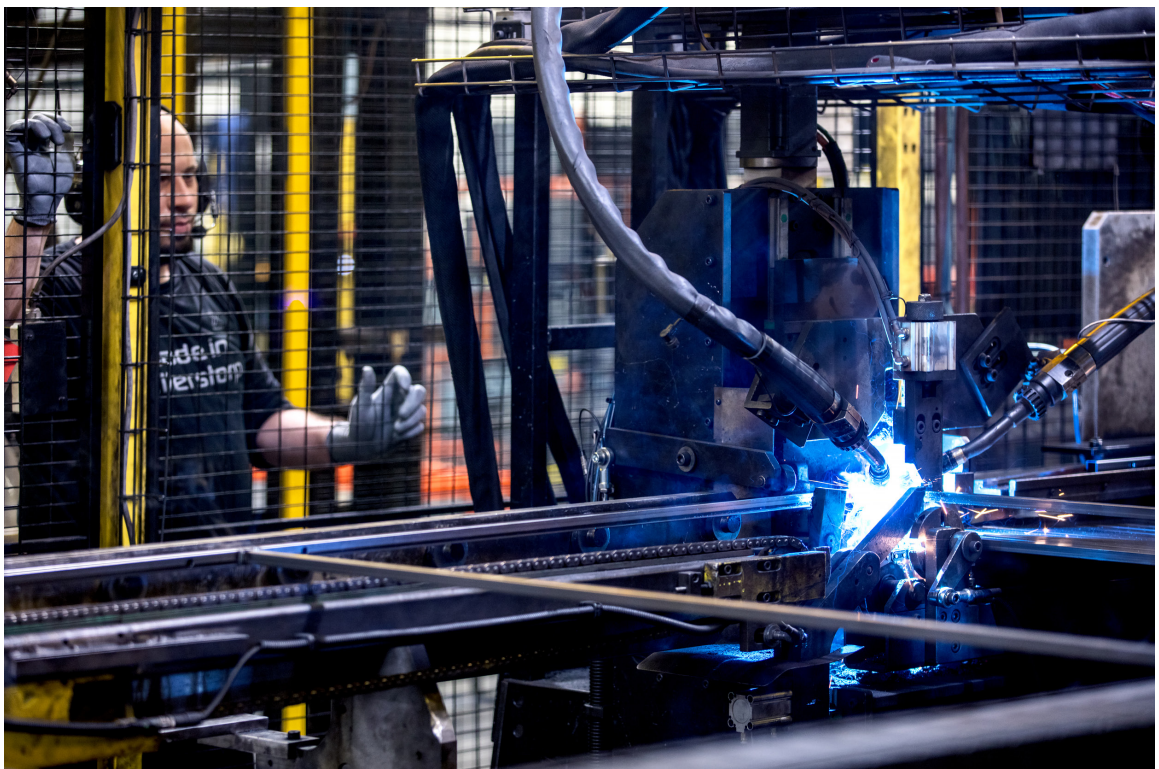
Resultatet presenteras i nio delrapporter – ett för varje regionalfondsprogram, inklusive det nationella.

Ett exempel på hur den transformativa modellen kan appliceras görs med hjälp av programmet för Småland och Öarna. Det är det mest industriintensiva programområdet i Sverige, där industrin står inför flera utmaningar.

Utifrån analyserna har fem programspecifika transformationer för hållbar utveckling tagits fram.

1. Hållbar industriomställning, inklusive inom den energiintensiva mineralindustrin
2. Hållbar byggnation samt vatten- och energiförsörjning
3. Hållbara och cirkulära processer inom bland annat livsmedels- och skogsindustrin
4. Hållbara transporter
5. Hållbar upplevelse- och besöksnäring.

Bidrag till Agenda 2030 kan skapas när insatser genomförs för att uppnå en transformation. Projekt som bidrar till en hållbar industriomställning förväntas ha en positiv påverkan på flera globala mål, bland annat mål 8 (Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt), mål 9 (Hållbar industri, innovationer och infrastruktur) och mål 12 (Hållbar konsumtion och produktion).

Om

På uppdrag av Tillväxtverket har Oxford Research genomfört en analys av kopplingar mellan förslagen till regionalfondsprogrammen 2021–2027 och de globala målen för hållbar utveckling i linje med Agenda 2030.

Bakgrunden till detta grundar sig i Tillväxtverkets arbete med att säkerställa hållbar utveckling i implementeringen av regionalfondsprogrammen 2021–2027. Att rikta implementeringen av regionalfondmedlen mot Agenda 2030 är också ett uttalat krav från EU-kommissionen.

Syftet med samarbetet med Oxford Research var att utveckla ett tillvägagångssätt för att koppla ihop Agenda 2030-målen med programområdenas behovsanalyser och utvecklingsprioriteringar. Tillvägagångssättet ska tydliggöra och visualisera bidraget av de planerade insatserna inom regionalfondsprogrammen 2021–2027 till Agenda 2030-målen. Analysen täcker in både direkta bidrag till målen, och förväntade bieffekter, positiva, såväl som negativa.

Resultatet synliggörs i nio delrapporter, ett för respektive regionalfondsprogram inklusive det nationella programmet. Angreppssättet och delrapporterna ska tjäna som kunskapsunderlag för Tillväxtverket i det kommande arbetet med utformning av utlysningar och bedömning av projektansökningar. Underlaget kan även bidra med kunskap till stödsökande och regionala utvecklingsansvariga avseende utformning och prioritering av projekt, för att stärka bidraget till Agenda 2030.

Framtagandet av analysen har utgått ifrån följande frågeställningar:

- Vilka utvecklingsutmaningar pekas ut i förslagen till regionalfondsprogrammen 2021–2027, regionala utvecklingsstrategier (RUS), och strategier för smart specialisering (S3)?
- Hur hänger identifierade utmaningar ihop med de politiska och specifika målen i regionalfondsprogrammen 2021–2027?
- Hur hänger identifierade utmaningar, politiska och särskilda mål ihop med globala målen och delmålen i Agenda 2030?
- Vilka typer av insatser och projekt kan bidra till att adressera utmaningarna och bidra till aktuella globala mål och delmål?

Imnehåll

Sammanfattning	3
Syfte	3
Teori och metod	3
Resultat	4
Om	5
Flera sätt att implementera Agenda 2030	7
Prioriterat område att jobba med för att skapa en hållbar utveckling i linje med Agenda 2030 = Transformation	9
Exempel: Prioriterat utvecklingsområde i fokus	10
Reflektioner	12

Flera sätt att implementera Agenda 2030

Analysen i rapporten utgår från den transformativa modellen för implementering av Agenda 2030. Där är utgångspunkten att hållbar utveckling blir möjlig genom transformationer inom samhällets nyckelfunktioner. Utifrån detta har en analysmodell tagit fram.

Kunskapen om implementering av Agenda 2030 har genomgått omfattande utveckling under de senaste 4–5 åren, tack vare både ökande praktisk erfarenhet och akademisk forskning.

Oxford Research har identifierat, tre övergripande modeller för implementering av Agenda 2030:

- Den **linjära** modellen. Denna går ut på att utvecklingsstrategierna granskas i relation till Agenda 2030 ramverket. Genom denna granskning undersöker man i vilken utsträckning de 17 målen (och 169 delmålen) täcks av utvecklingsprioriteringarna. Denna analys kan också efterföljas av en kartläggning av mekanismer för implementering, dvs. handlingsplaner, program och budgetar. Vi kallar denna modell för linjär eftersom den utgår ifrån att insatser inom ett policyområde ger resultat inom det specifika policyområdet. Denna modell var mest utspridd under de första åren efter att Agenda 2030 ramverket lanserades, men används fortfarande i stor utsträckning på sina håll.¹ Begränsningen med modellen är att den riskerar leda till ett splittrat genomförande, där insatser formuleras utifrån logiken att "täppa till hålen".

- **Accelerator** modellen. Denna modell går ut på att identifiera policyområden som är viktigast/har störst potential att på en bred front bidra till uppfyllelse av Agenda 2030 målen. Till skillnad från den linjära modellen, ses inte alla målen som lika prioriterade per definition, utan utvecklingsaktörer uppmanas att göra egna prioriteringar av utvecklingsinsatser utifrån lokal behovsbild och utvecklingsförutsättningar. Modellen utgår alltså ifrån att insatser inom ett policyområde kan ge en bred påverkan på flera andra områden. Denna modell har fått en stor spridning och har ingått i FN:s verktygslåda för Agenda 2030 implementering sedan 2017². Även i Sverige har flera regioner genomfört en analys av sina utvecklingsstrategier utifrån acceleratormodellen. Begränsningen med modellen är att det i dagsläget inte finns någon enighet om hur acceleratörer ska definieras. I praktiken har det rört sig om allt från breda politiska områden (t.ex. ungdomspolitik) till specifika verktyg som kan användas för att bidra till hållbar utveckling inom flera områden (t.ex. offentlig upphandling).

¹ Institute for Social and Economic Research (2017) Implementing the 2030 Sustainable Development Goals in Ukraine: analysis of government strategies and public policy: Executive Summary of the Analytical Study.

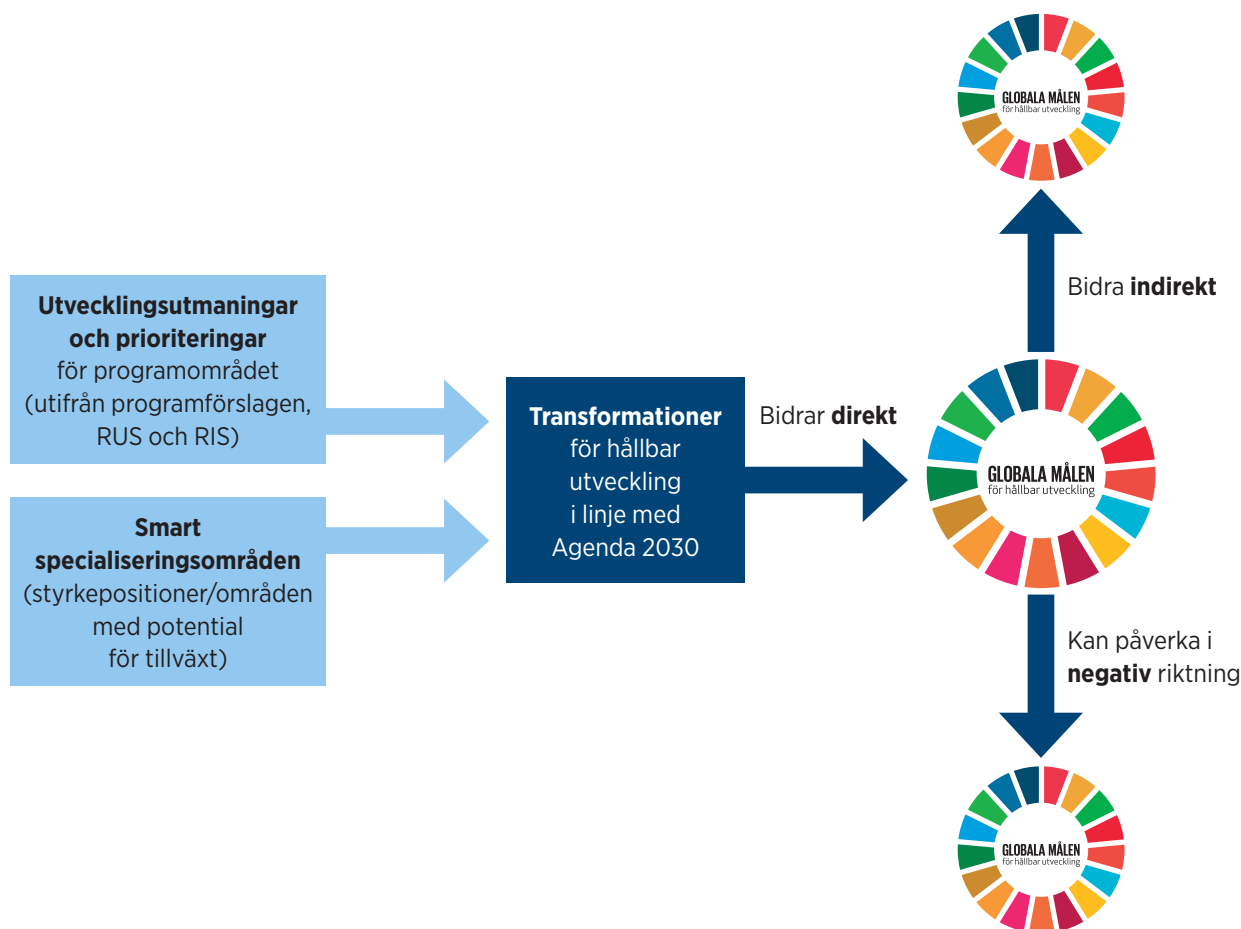
² United Nations Development Programme (2017) SDG Accelerator and Bottleneck Assessment.

- Den **transformativa** modellen. Denna modell utgår ifrån frågan – vilka genomgripande omställningar behövs för att möjliggöra/undandröja hinder för hållbar utveckling? Utgångspunkten för modellen är att hållbar utveckling möjliggörs av transformationer inom samhällets nyckelfunktioner, och att policyinsatser behöver sättas in för att understödja dessa transformationer, vilka i förlängningen bidrar till uppfyllelse av Agenda 2030 målen.³ Exempel på transformationer är omställning mot grön industri, hållbara energisystem, och hållbara transporter. Forskning och innovation, näringsliv, investeringar i energi, infrastruktur och s.k. ”möjliggörande teknologier” (inklusive digital teknik och AI) ses som nyckelmekanismer för att möjliggöra dessa transformationer. Denna syn på implementering av Agenda 2030 ligger i linje med tredje generationens innovationspolitik⁴ och EU-kommissionens pågående arbete med riktlinjer för smart specialiseringsstrategier för hållbar och inkluderande tillväxt (S4/PRI).⁵

Det presenterade angreppssättet och analysen utgår ifrån den **transformativa** modellen för Agenda 2030 implementering, eftersom den ligger i linje med den aktuella utvecklingen inom innovationspolitiken i Sverige och EU. Detta innebär att en sådan analys är mer användbar i längden, vilket är viktigt eftersom programmen sträcker sig fram till år 2027.

Utifrån denna övergripande ansats utvecklades en **analysmodell** som illustreras nedan:

³ Sachs, J.D., Schmidt-Traub, G., Mazzucato, M. mfl (2019) Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals. Nature Sustainability 2, 805–814.

⁴ European Commission (2020) Framing R&I for transformative change towards sustainable development in the European Union

⁵ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s4>

Prioriterat område att jobba med för att skapa en hållbar utveckling i linje med Agenda 2030 = Transformation

Metod - framtagning av programmens koppling till Agenda 2030

Analysen har genomförts i fyra steg. Därefter har validering och utveckling av analysmodellen skett, tillsammans med programansvariga på Tillväxtverket, regionala tillväxtansvariga och andra nationella myndigheter.

Analysen genomfördes i följande fyra steg.

1. För varje programområde gjordes en dokumentanalys av programförslagen (med utgångspunkt i utkastet från 27 september 2021) och regionala utvecklings- och innovationsstrategier, för att identifiera programområdets viktigaste **utvecklingsutmaningar** och **prioriteringar**. Även **smart specialiseringsområden** kartlades för varje programområde, som återspeglar programområdets styrkepositioner/områden med potential för tillväxt, och oftast befintlig teknologisk utveckling. Utifrån en aggregerad analys av dessa identifierades (upp till fem) transformationer för hållbar omställning i linje med Agenda 2030. I de programförslagen där smart specialiseringsområdena redan var tydligt förankrade i regionernas utvecklingsutmaningar (och formulerade som genomgripande samhällsförändringar) kunde dessa användas som transformationer. I andra fall föreslogs nya formuleringar, som dock alltid är grundade i skrivningarna i programförslagen.

2. Därefter gjordes en analys av kopplingar av varje transformation till Agenda 2030 ramverket, för att identifiera de viktigaste direkta bidragen av varje transformation till Agenda 2030 mål och delmål. Dessa kopplingar gjordes baserat på skrivningarna i programförslagen, kompletterade med egna bedömningar och externa kunskapsunderlag.⁶ Även här begränsades antal kopplingar till fem viktigaste.

3. Som nästa steg gjordes en analys av de viktigaste indirekta kopplingar till Agenda 2030 målen, såväl positiva som negativa. I detta har vi utgått från befintlig internationell kunskap om relationer mellan Agenda 2030 målen⁷, och kompletterat denna med egna bedömningar anpassade till svensk och regional kontext.

4. Därefter kopplades varje specifikt mål inom programförslaget, med tillhörande interventionstyper och insatser, till relevanta transformationer, vilket formade en förändringsteori för varje specifikt mål, där de långsiktiga effekterna är Agenda 2030 målen.

Analysen validerades genom att skriftliga kommentarer togs in från Tillväxtverkets programansvariga i januari 2022. Den reviderade analysen presenterades därefter till regionala tillväxtansvariga och andra nationella myndigheter med tillväxtuppdrag i februari 2022. Utöver detta genomfördes en rad möten med arbetsgruppen på Tillväxtverket under arbetets gång för att utveckla analysmodellen och validera enskilda delar av analysen.

⁶ E.g. Sachs, J.D., Schmidt-Traub, G., Mazzucato, M. mfl (2019) Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals. *Nature Sustainability* 2, 805–814.

⁷ Weitz, N., Carlsen, H., Nilsson, M. and Skånberg, K. (2017). Towards systemic and contextual priority setting for implementing the 2030 Agenda. *Sustainability Science*, 13. 531–548.

EXEMPEL**Prioriterat utvecklingsområde i fokus**

Ett exempel på hur den transformativa modellen kan appliceras görs med hjälp av programmet för Småland och Öarna. Det är det mest industriintensiva programområdet i Sverige, där industrin står inför flera utmaningar. Utifrån analyserna har fem program-specifika transformationer för hållbar utveckling tagits fram.

Programmet Småland och Öarna

Småland och Öarna har analyserat utmaningar och möjligheter i programområdet som insatserna inom regionalfondsprogrammet ska rikta sig mot. Förslaget på regionalfondsprogram för 2021–2027 knyter också an till de regionala utvecklingsstrategierna för Jönköpings län, Kalmar län, Kronobergs län och Gotlands län.

Utifrån de analyser som genomförts har vi tagit fram följande fem programspecifika transformationer för hållbar utveckling:

- Hållbar industriomställning, inkl. inom den energiintensiva mineralindustrin.
- Hållbar byggnation, vatten- och energiförsörjning.
- Hållbara och cirkulära processer inom bl.a. livsmedels- och skogsindustrin.
- Hållbara transporter.
- Hållbar upplevelse- och besöksnäring.

Transformationsområdet Hållbar industriomställning, inkl. inom den energiintensiva mineralindustrin har tagits fram med utgångspunkt i regionernas utvecklingsutmaningar och prioriteringar som framkommer i regionala program och strategier.

Småland och Öarna är det mest industriintensiva programområdet i Sverige, samtidigt som industrin står inför flera utmaningar såsom glesa geografiska strukturer, minskande sysselsättning, lågt kunskapsinnehåll och låg teknologinivå inom produktionsteknik. Det både hämmar konkurrenskraften och leder till en hög resursanvändning, bland annat när det gäller energi och vatten. Projekt som bidrar till att möjliggöra och/eller undanröjer hinder för en **Hållbar industriomställning, inkl. inom den energiintensiva mineralindustrin** förväntas därmed ha en positiv påverkan på flera globala mål bland annat mål 8, 9 och 12.

- **Mål 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt**

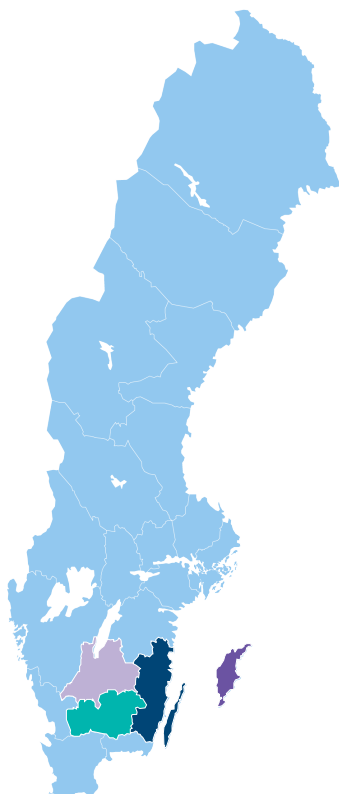
Projekt kan bidra till mål 8 framför allt genom att stötta/främja investeringar i implementering och uppskalning av resurssnåla produktionsprocesser, som bidrar till minskad resursanvändning i industrin (delmål 8.4).

- **Mål 9 - Hållbar industri, innovationer och infrastruktur**

Projekt kan genom att stötta/främja Hållbar industri, innovationer och infrastruktur bidra till mål 9. Framför allt genom att dessa bidrar till delmål 9.4 om Ökad hållbarhet inom industri och infrastruktur, och delmål 9.5, som berör ökade forskningsinsatser och teknisk kapacitet inom industrisektorn.

- **Mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion**

Genom t.ex. ökade investeringar i energi- och resurseffektivitet samt implementering och uppskalning av nya teknologier kan insatserna bidra till delmål 12.1 Hållbara konsumtions- och produktionsmönster, delmål 12.2 Hållbar användning av naturresurser, och delmål 12.5 som avser minskning av mängden avfall.

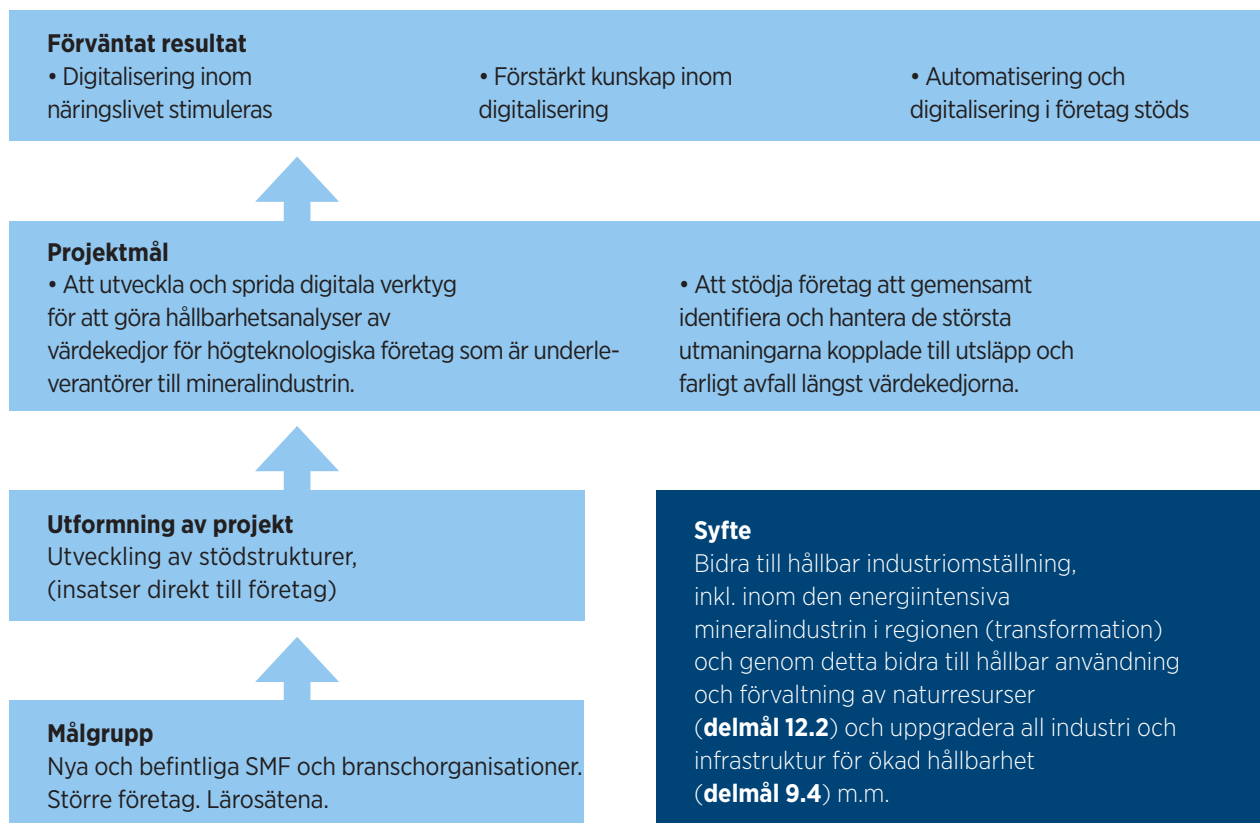
Jönköpings län
Kalmar län
Kronobergs län
Gotlands län

Det är dock även viktigt att ta hänsyn till och hantera potentiella negativa konsekvenser som projekt och dess aktiviteter kan ha för det breda hållbarhetsarbetet. Mål och delmål som riskerar påverkas negativt av utvecklingsarbetet är bland annat:

- **Mål 7** Insatser för att energieffektivisera, särskilt genom implementering och uppskalning av ny teknik, kan i sig vara mycket energikrävande. Dock kräver det ofta stärkta elnät och mer elproduktion både lokalt och nationellt. Det är därför viktigt att göra en bedömning av i vilken mån som investeringarna på kort sikt kan öka energiförbrukningen, och därmed ha en negativ effekt mot delmål 7.2 Öka andelen förnybar energi i världen.
- **Mål 15** Insatser för industriell omställning kan leda till ökad efterfrågan på förnybar elproduktion, energilagring och nätutbyggnad vilket i sig har påverkan på ekosystem och biologisk mångfald. Efterfrågan på förnybar energi kan innebära exploateringar med hög miljöpåverkan som kan göra att naturlandskapet blir mer fragmenterat. Detta kan bland annat göra det svårare för arter att förflytta sig och bevaras.

Genom att medel lyses ut från programmets specifika mål exempelvis 1.2 *Dra nytta av digitaliseringens fördelar för invånare, företag, forskningsorganisationer och offentliga myndigheter* kan utveckling av stödstrukturer och direkta insatser till företag genomföras som bidrar till en Hållbar industriomställning, inkl. inom den energiintensiva mineralindustrin (Transformationsområde). Ett projekt skulle kunna handla om (fiktivt exempel):

Projektexempel – Hållbarhetssäkring av värdekedjorna för underleverantörer till mineralindustrin genom digitala lösningar

Reflektioner

Genom regeringsuppdraget Hållbar regional utveckling och förberedelseprojektet för kommande programperiod har detta arbete tagits fram. Det är inget krav att presenterat transformativa angreppssätt ska implementeras i programperioden 2021-2027. Kartläggningen som har genomförts av samtliga åtta regionalfondsprogram kan utifrån ett nationellt perspektiv delas in i minst sex programgemensamma transformationer:

- Smart och hållbar industri
- Hållbar livsmedelsförsörjning
- Hälso- och sjukvård samt Life Science
- Hållbara städer, samhällen och transporter
- Hållbar besöks- och upplevelsenäring
- Cirkulär och/eller biobaserad ekonomi

Om finansiering styrs upp och verkar för dessa så ökar möjligheterna för att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsstat och uppnå nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045. I linje med Agenda 2030 och de globala målen ska utveckling och implementering av teknik och andra arbetsmetoder möjliggöra lösningar till hållbara samhällen, säkrare energiförsörjning och renare luft.

Det transformativa synsättet på implementeringen av Agenda 2030 i kontexten regional utveckling är relativt nytt i både Sverige och internationellt. I praktiken medför det att utvecklingsutmaningar som behöver adresseras av transformationer endast delvis återfinns i programförslagen och i regionala utvecklings- och innovationsstrategier

För att detta synsätt ska få genomslag, och kunna stärka bidraget av insatser inom regionalfondsprogrammen 2021–2027 till Agenda 2030 målen, finns behov av ytterligare dialog. Detta underlag skulle kunna utgöra en grund för att skapa samtal med regionala utvecklingsansvariga och aktörer i den regionala kontexten om vilka som är de djupgående regionala utvecklingsutmaningarna, och hur de mynnar ut i regionala transformationer, vilka i sin tur har implikationer för programmens potentiella bidrag till Agenda 2030.

Historiska brister inom Regionalfonden har funnits när det kommer till hur hållbarhet har integrerats - i projekt, program, styrning och genomförande av Regionalfonden. Det beror bland annat på att det tidigare i princip saknats verktyg och vägledning gällande hur och varför hållbarhet ska integreras.¹

Om ett projekt utgår från och applicerar en förändringsteori kan de beskriva och förklara hur deras aktiviteter leder till de resultat projektet förväntar sig samt hur dessa ligger i linje med ambitionerna i Agenda 2030. Regionalfondens förändringsteori 2021–2027 består till stor del av horisontella områden, samtidigt som politiken ska ha

Agenda 2030 som utgångspunkt, och Agenda 2030 är i hög grad tematisk.

Genom att anlägga ett systemperspektiv kan vi synliggöra de tematiska kopplingarna mellan regionalfondsprogrammen och Agenda 2030. Detta skulle kunna öka vår förståelse för hur horisontella områden såsom digitalisering, konkurrenskraft, forskning och innovation kan bidra till Agenda 2030. Så information om och kommunikation kring centrala områden för hållbar utveckling placerar regionalfondens indikatorer och specifika mål i sammanhanget hållbar utveckling. Transformationerna skulle därmed kunna bli en viktig pusselbit

Information om projektens tematiska inriktning, sektor och branschkoppling med mera går att få ut i efterhand, men det kostar alltid mer att återskapa informationen efteråt och styrningen mot önskade resultat i linje med Agenda 2030 minskar. Om transformationerna skulle vara med från början i utlysningar och urvalsprocessen så skulle hela kedjan från utlysning och urval till uppföljning och utvärdering och resultatspridning bättre hänga ihop. Det skulle kunna öka sannolikheten för ett genomförande som är utmaningsdrivet och öka förutsättningarna för trovärdiga bidrag till Agenda 2030.

Transformationerna ger aktörerna ett relevant sammanhang att hänga upp sin verksamhet på. De skulle även fungera som en vägledning vid stödansökningar för att förstå inom vilka områden som programmen efterfrågar insatser och hur de insatserna kan bidra till framsteg inom Agenda 2030. Transformationerna skulle också kunna användas som ett underlag i dialogen med relevanta aktörer för att hitta synergier och diskutera medfinansieringsmöjligheter. Tillväxtverket kan se transformationerna som ett verktyg för att förstå Regionalfondsprogrammets potentiella bidrag och koppling till Agenda 2030.

Stärkt förändringsteori, där hållbarhet är en integrerad del, möjliggör förbättrad styrning och ett tydligare genomförande. Det skapar även möjligheter till erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning utifrån samhällsutmaningar. Det här kunskapsunderlaget kan bidra till ett nytt systematiskt tänk som över tid kan leda till en tydligare integrering av Agenda 2030 i program och insatser.

Tillväxtverket

Swedish Agency for Economic
and Regional Growth

Tel 08-681 91 00
tillvaxtverket.se

Tillväxtverket arbetar för hållbar tillväxt och konkurrenskraftiga företag i alla delar av Sverige.

Det gör vi genom att stärka företag och regioner. Vi erbjuder kunskap, nätverk och finansiering. Det ger direkt nytta till företag, och också förutsättningar för företag och regioner att möta framtidens utmaningar. Tillväxtverket är en nationell myndighet med regional närvaro på nio orter. Ett Sverige med fler företag som vill, kan och vågar är vår vision.